

راستای پرورش، بهبود یا حل آن‌ها گام بردارد. من نیز، در زنگ انشا، دریافتیم که سطح اطلاعات و گنجینه‌ی لغات دانش‌آموزانم پایین است و همین موضوع آن‌ها را در نوشتن و بسط و گسترش بندنویسی ناتوان کرده است. در گفت‌وگویی که با آن‌ها داشتم، دریافتیم که میزان مطالعه‌ی کتاب‌های غیردرسی در برنامه‌ی روزانه‌ی دانش‌آموزانم بسیار پایین است. مهم‌ترین دلایل این امر عبارت بودند از:

۱. بی‌توجهی به کتاب‌های موجود در کتابخانه‌ی مدرسه؛
 ۲. پایین بودن سطح مطالعه‌ی اولیا؛
 ۳. نبودن کتاب در سبد خرید خانواده؛
 ۴. آشنانبودن بعضی دانش‌آموزان با کتاب‌های مناسب گروه سنی خود؛
 ۵. نداشتن توانایی مالی برای خرید کتاب؛
- این گونه بود که تصمیم گرفتیم با اجرای طرح‌هایی، در کلاس، این مشکل را بهبود ببخشیم.

اقدام عملی

در اوایل آبان ماه، ایده‌ی اجرای طرحی تمام‌ساختی، به نام «از حیاط تا حیات» را به مناسبت روز کتاب و کتابخوانی، در شورای معلمان آموزشگاه، مطرح کردم. بعد از ارائه و بررسی ابعاد تربیتی آن، طرح مورد استقبال مدیریت قرار گرفت و قرار شد آن را در کلاس اجرا کنم.

چند روز قبل از ۲۴ آبان، از دانش‌آموزانم خواستم کتابی را به‌دلخواه خود مطالعه کنند و آن را به‌صورت تصویری، برای نمایش و ارائه، در کتابخانه‌ی تصویری که به‌مناسبت این روز در مدرسه برپا می‌شود، آماده کنند. آن‌ها مشتاقانه این پیشنهاد را پذیرفتند و در روز موعود، خود و دیگران را از این همه خلاقیت و توانایی شگفت‌زده کردند. در اجرای این طرح، نکته‌ای که بیشتر از همه خودنمایی می‌کرد، خلاقیت دانش‌آموزان در ارائه‌ی داستان‌شان بر اساس تربیت تمام‌ساختی بود.

شش گام طلایی برای دانایی و تحقق طرح مذکور

گام اول: تشکیل کتابخانه‌ی کلاسی
با کمک دانش‌آموزان، کتابخانه‌ی کلاسی را رونق بخشیدیم و جملات انگیزشی را در کنار آن نصب کردیم.

گام دوم: مشخص کردن کتابدار
برای کتابخانه‌ی کلاس‌مان، از بین خود

مدرسه‌ها بیشتر وقت خود را صرف مسائل آموزشی می‌کنند و وقت دانش‌آموزان نیز، در خانه و مدرسه، صرف یادگیری غیرفعال می‌شود. به این ترتیب، اولیا و مربیان از اهداف اصلی تعلیم و تربیت که پرورش انسان‌های خلاق و مبتکر است، باز می‌مانند. در صورتی که آن‌ها می‌توانند از طریق آشنایی با فرهنگ قصه و قصه‌خوانی و وارد کردن آن به زندگی کودکان و نوجوانان نقش مهمی در تکمیل شخصیت آن‌ها داشته باشند.

بیان مسئله

محتوای درسی یکی از منابعی است که می‌توان از طریق آن، برای یادگیرنده انگیزه و جذابیت ایجاد کرد. اولین کانونی که باعث خلق انسان‌های نو و ایجاد مهارت‌های بدیع و ابداعات خلاق می‌شود، کلاس درس است. کلاس درس فرصتی است تا معلم استعدادها، ضعف‌ها و مسائل دانش‌آموزانش را ببیند و در

مطالعه، انسان را از هویت خود با خبر می‌کند و راه درست زیستن را به او می‌آموزد. کتاب همواره در تمامی دوره‌ها و زمان‌ها کمک‌حال بشر بوده است تا آدمی با اندیشه‌های سالم، در مسیر درست زندگی، گام بردارد.

اگر خوب دقت کنیم، می‌توانیم اندیشه‌های نیک را از درون یک کتاب خوب بیرون بکشیم و آن را الگویی درست، در زندگی، قرار دهیم. کتاب می‌تواند معلمی باشد که اصول زندگی را به ما می‌آموزد و اخلاق انسانی و معرفت را در وجود ما نهادینه می‌کند. بشر نیاز دارد تفکر کند و از ژرفای خیال خود به باطن جان فرو رود و به حقایق خلقت و وجود خود آگاهی یابد. مطالعه این نیاز را برآورده می‌کند و انسان را به پرواز در می‌آورد تا کمی از پستی و بلندی‌های روزگار فاصله بگیرد و در آسمان علم و اندیشه که منشأ آرامش است، سیر کند.

در کشور ما، به‌رغم گنجینه‌های داستانی و افسانه‌های زیبا و آموزنده، والدین و مربیان در

دانش‌آموزان، فردی را به‌عنوان کتابدار انتخاب کردیم. یکی از دانش‌آموزان نحوه‌ی انتخاب کتابدار را پیشنهاد داد که جالب بود و مقبول همگان واقع شد. پیشنهاد بدین شکل بود که همه‌ی بچه‌ها، روی تکه کاغذی، بنویسند تاکنون چند جلد کتاب خوانده‌اند و کسی که بیشترین کتاب را خوانده است، به‌عنوان کتابدار کلاس انتخاب شود.

گام سوم: اهدای کتاب به کتابخانه‌ی کلاس هر دانش‌آموزی که دوست دارد، می‌تواند یک یا هر چند جلد کتاب از کتابخانه‌ی شخصی خود به کتابخانه‌ی کلاس اهدا کند.

گام چهارم: تهیه‌ی تکه کتاب (برش‌هایی از کتاب)

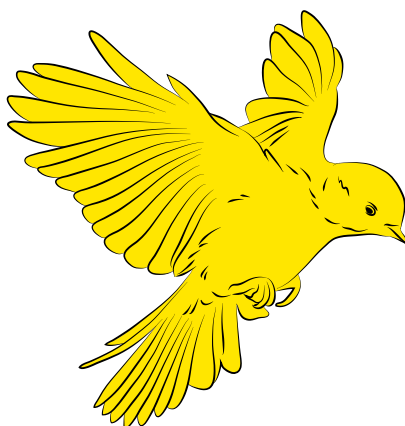
قرار شد هر دانش‌آموز قسمتی از کتابی را که می‌خواند و بیشتر برایش مفید و آموزنده و جالب بوده است، به‌صورت برشی از کتاب در برگه‌های مخصوصی که به‌شکل ستاره در اختیار آن‌ها قرار می‌گیرد، بنویسد. شایان ذکر است که بعضی مواقع این برگه‌ها، به خلاقیت و پیشنهاد دانش‌آموزان، به‌شکل شخصیت‌های داستان طراحی و تهیه می‌شد. این برگه‌ها، علاوه بر برشی از کتاب، شامل نام کتاب، نویسنده‌ی کتاب، نام خواننده‌ی کتاب و نام تنظیم‌کننده‌ی این تکه از کتاب بود. بعد از خواندن هر کتاب، هر دانش‌آموز برگه‌ی «تکه کتاب» را تکمیل و کتابدار آن را روی تابلوی مخصوص کلاس نصب می‌کرد. دانش‌آموزان دیگر با مطالعه‌ی این تکه‌ها مشتاق و علاقه‌مند به خواندن کل کتاب می‌شدند. اگر کتاب از کتابخانه‌ی کلاس بود که به کتابدار کلاس مراجعه می‌کردند و کتاب را از کتابخانه امانت می‌گرفتند و پس از مطالعه، دوباره برای آن تکه کتاب می‌نوشتند و به کتابدار تحویل می‌دادند؛ ولی اگر کتاب از کتابخانه‌ی شخصی بود، یا خودشان کتاب را می‌خریدند و مطالعه می‌کردند یا دانش‌آموز مالک کتاب، آن را به امانت به کتابدار تحویل می‌داد تا در اختیار دانش‌آموزان علاقه‌مند به خواندن آن قرار دهد. به همین صورت تا پایان سال، بیش از ده‌ها کتاب جدید در کلاس ما معرفی و مطالعه شد و بچه‌ها برای آن‌ها تکه کتاب نوشتند. دانش‌آموزان با مطالعه‌ی کتاب‌های خوب بارها و بارها با حیات انسان‌های گوناگون آشنا شدند و توانستند به حیات (طبیعی و ایجاد تغییرات معنادار در زندگی برسند).

گام پنجم: زنگ مطالعه

در طرح روز بدون کیف، بچه‌ها قرار گذاشتند زنگ فناوری را به دوره‌ی و مطالعه و کتابخوانی اختصاص دهند. حضور در گروه‌های کتابخوانی به رشد تفکر انتقادی کمک می‌کند. توانایی درک صحبت‌هایی که بر خلاف چارچوب و قوانین ذهن باشد، برای ذهن اندکی دشوار است. برای اینکه بتوانیم نظرات دیگران را بشنویم و بپذیریم، احتیاج به تمرین داریم. بحث و گفت‌وگو درباره‌ی کتاب‌ها و شنیدن نظرات دیگران کمک می‌کند ذهن ما از حالت تک‌بعدی خارج شود و بتوانیم هر پدیده‌ای را از زوایای گوناگون ببینیم و دریافت کنیم. رشد تفکر انتقادی در تمام ابعاد زندگی ما تأثیر گذار است.

گروه‌های کتابخوانی کمک می‌کنند کتابخوان بهتری شویم، به خواندن کتاب‌ها متعهد باشیم و برای خواندن کتاب‌ها از انرژی جمعی استفاده کنیم. **گام ششم:** ساخت کتاب و تجربه‌ی نویسندگی یکی از روش‌های مؤثر برای ثبت ایده‌ها و افکار نوشتن است و در توسعه‌ی مهارت‌های متعددی در کودکان نقش حیاتی دارد. با نوشتن، فرصتی برای ارتباط با ذهن خود و بیان افکار و خلاقیت بیشتر فراهم می‌شود. تشویق کودکان به نوشتن درباره‌ی احساسات و تجربه‌هایشان، راهی مؤثر برای تقویت مهارت نوشتن آن‌هاست و نمایانگر علاقه‌ها و افکار آن‌ها خواهد بود. با خواندن داستان‌ها و متن‌هایی که کودکان خودشان نوشته‌اند، می‌توانید بفهمید آن‌ها به چه موضوعاتی علاقه‌مندند و از چه زاویه‌ای به دنیا نگاه می‌کنند.

در این طرح، دانش‌آموزانم مشتاقانه برای بعضی

پی‌نوشت:

۱. قرار بود این طرح در حیاط مدرسه اجرا شود؛ اما به‌دلیل مناسب نبودن شرایط هوا، از فضای نمازخانه استفاده شد.

از موضوعات کتاب درسی یا داستان‌های مجلات رشد، به‌صورت فردی و گروهی، به تهیه و تنظیم کتاب، در حد و اندازه‌ی خودشان، روی آوردند. این پیشنهاد در نوشتن فعال، درک مطلب و یادگیری پایدار و لذت‌بخش آن‌ها سهم بسزایی داشت.

ناگفته نماند که برپایی نمایشگاه کتاب، با تخفیف ویژه، در مدرسه کمک شایانی به هر چه بهتر اجراشدن این طرح کرد. همچنین طرح «صبحگاه با طعم کتاب» که به پیشنهاد خودم در مدرسه اجرا شد، در این زمینه کمک‌کننده بود. ضمن این طرح، داستان‌های کوتاهی در مراسم صبحگاه خوانده می‌شد. بعد از خواندن داستان، چند دقیقه‌ای درباره‌ی مهارت‌های زندگی و پیام داستان، با بچه‌ها، بحث و تبادل نظر می‌کردیم و تجربه‌های دانش‌آموزان هم در صبحگاه به اشتراک گذاشته می‌شد. به این صورت طرح مطالعه‌ی کتاب و کتابخوانی از کلاس خودم به کل مدرسه تعمیم و گسترش پیدا کرد و مورد توجه دانش‌آموزان قرار گرفت.

تحلیل یافته‌ها و پیشنهادها

در این طرح دانش‌آموزان موارد اخلاقی زیادی را آموختند؛ رسم امانت‌داری، همدلی، صوری، تفکر خلاق، تفکر نقادانه، حل مسئله، مدیریت زمان در مطالعه، تصمیم‌گیری برای اینکه از بین تکه کتاب‌ها انتخاب و اولویت‌بندی کنند، قسمتی از آن چیزی است که بچه‌ها آموخته‌اند. تکه کتاب‌ها فقط وسیله‌ای برای معرفی کتاب و علاقه‌مند کردن دانش‌آموزان به کتاب و کتابخوانی نبودند، بلکه از طرق آن‌ها، دانش‌آموزان تلاش می‌کردند آنچه را خوانده بودند، در یک بند به دوستانشان معرفی کنند و این امر خیلی به نوشتن و بندنویسی آن‌ها کمک می‌کرد. در واقع با این کار هر دو مهارت خواندن و نوشتن دانش‌آموزان تقویت شد. پیشنهاد می‌شود در کنار این طرح، با آموزش و اجرای طرح خرید عاقلانه، به دانش‌آموزان یاد داده شود که اگر آن‌ها پول توجیبی خود را مدیریت کنند، می‌توانند از پس‌انداز شخصی خود کتاب بخرند و مطالعه کنند و فرهنگ مطالعه و کتابخوانی را در خود و خانواده غنی سازند.